

**Unáhlená zmena koncepcie znásilnenia<sup>[1]</sup>*****Hasty Change of Rape Conception*****prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD.****Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva****Anotácia**

V európskom právnom priestore možno v súčasnosti sledovať dva modely konštrukcie trestného činu znásilnenia a to tzv. *coercion-based* model, t. j. model založený na základe násilného donútenia obete a tzv. *consent-based* model, t. j. model založený na základe absencie súhlasu obete. Niektoré európske štáty postupne menia koncepciu znásilnenia z tzv. násilnej koncepcie na koncepciu založenú na základe absencie súhlasu obete. Koncom roka 2021 bola do medzirezortného pripomienkového konania predložená novela Trestného zákona, ktorou sa, okrem iných zmien, navrhuje aj komplexná zmena trestného činu znásilnenia. Uvedenou zmenou sa sleduje cieľ, aby sexuálny styk akéhokoľvek druhu, ktorý je vykonaný bez súhlasu zúčastnenej osoby, bol trestným činom. Autor poukazuje na legislatívne zmeny vo vybraných európskych štátoch a kriticky analyzuje predmetnú novelu.

**Annotation**

In the European legal space, we can currently to observe two models of construction of the rape crime, namely the so-called *coercion-based* model, it means a model built on the violent coercion of the victim and the so-called *consent-based* model, it means a model created on the absence of the victim's consent. Some European countries are gradually changing the concept of rape from the so-called violent conception to concept based on the absence of the victim's consent. At the end of 2021, an amendment to the Criminal Code was submitted to the interdepartmental comment procedure, which, among other changes, proposes a complete change of the rape crime. The amendment objective is making a criminal offense any sexual intercourse, which is conducted without the consent of the person concerned. The author points out the legislative changes in selected European countries and critically analyses the amendment.

**Kľúčové slová**

Znásilnenie, donútenie, súhlas, súdož, obeť, nekonsenzuálny sex

**Keywords**

Rape, coercion, consent, intercourse, victim, non-consensual sex

**Úvod**

Anglický výraz „rape“ označuje znásilnenie, ale zároveň únos. Je odvodená z latinského slovesa „*rapere*“, čo je možné preložiť ako „*zmocniť sa silou*“.<sup>[2]</sup> Trestný čin znásilnenia je zločinom, ktorý vážne zasahuje do ľudskej dôstojnosti jednotlivca v sexuálnej oblasti. Znásilnenie porušuje aj niektoré základné ľudské práva a slobody, predovšetkým zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho

zaobchádzania a právo na súkromie.<sup>[3]</sup> Okrem toho, neefektívne vyšetovanie znásilnenia, môže porušovať aj ďalšie práva ako napr. právo na prejednanie veci v primeranej lehote alebo právo na účinný prostriedok nápravy.<sup>[4]</sup>

Znásilnenie je závažný trestný čin, ktorý postihuje nielen priame obete, ale aj ich okolie a spoločnosť ako celok. Spôsobuje aj ďalšie negatívne dôsledky na kvalite života obete, ktoré sa neobmedzujú len na čas spáchania činu alebo bezprostredne po ňom, ale môžu pretrvávať aj dlhší čas po čine alebo aj celý zvyšok života obete.<sup>[5]</sup>

V európskej právnej kultúre možno v súčasnosti sledovať dva modely trestnoprávnej konštrukcie trestného činu znásilnenia a to tzv. *coercion-based* model, t. j. model založený na základe násilného donútenia obete a tzv. *consent-based* model, t. j. model založený na základe absencie súhlasu obete. Niektoré európske štáty postupne menia koncepciu znásilnenia z tzv. násilnej koncepcie na koncepciu založenú na základe absencie súhlasu obete.

Jedným z hlavných podnetov na spracovanie predkladanej štúdie bolo, že koncom roka 2021 bola do medzirezortného pripomienkového konania predložená novela Trestného zákona,<sup>[6]</sup> ktorou sa okrem iných legislatívnych zmien, navrhuje aj komplexná zmena trestného činu znásilnenia a zlúčenie tejto skutkovej podstaty so súčasným trestným činom sexuálneho násillia. V Slovenskej republike je v súčasnosti stále platný tzv. *coercion-based* model, t. j. na trestný čin znásilnenia sa vyžaduje aby páchatel násillím alebo hrozbou bezprostredného násillia donútil ženu k súloži alebo na taký čin zneužil jej bezbrannosť. Navrhuje sa prechod na tzv. *consent-based* model. Uvedenou zmenou sa sleduje cieľ, aby sexuálny styk akéhokoľvek druhu, ktorý je vykonaný bez súhlasu zúčastnenej osoby, bol trestným činom.

### Zmeny ponímania koncepcie znásilnenia v Európe

Trestný čin znásilnenia v historickom vývoji prešiel a stále prechádza podstatnými zmenami. Zatiaľ čo znásilnenie bolo kriminalizované rôznymi právnymi systémami celé tisícročia, definícia znásilnenia a tresty za znásilnenie sa na vnútroštátnej úrovni neustále transformovali podľa chápania spoločenskej morálky v oblasti sexuality v danej spoločnosti.<sup>[7]</sup>

Významným faktorom pri formovaní znakov trestného činu znásilnenia sú aj zmeny v „sexuálnom správaní“, kontinuálne prebiehajúce v západnej civilizácii zhruba od začiatku dvadsiateho storočia. Vo všeobecnosti možno povedať, že právna úprava bola liberalizovaná. Niektoré sexuálne správania, ktoré boli v minulosti zakázané a trestané trestnou sankciou, napr. „*smilstvo proti prírode*“ t. j. homosexuálne styky, či cudzoložstvo, boli v západnej právnej kultúre dekriminalizované.

V jednotlivých európskych štátoch sa diskusie a zásadné zmeny v ponímaní znásilnenia začali konkretizovať od začiatku tohto storočia. Zmeny sa dotkli aj prístupu k vymedzeniu znakov trestného činu znásilnenia. Viaceré zo zmien boli prijaté aj v nadväznosti na argumenty feministických hnutí, ktoré sa snažia o rozšírenie koncepcie znásilnenia, aby znaky trestného činu znásilnenia pokrývali okrem „tradičného“ donútenia, k súloži násillím alebo hrozbou bezprostredného násillia, či využitím bezbrannosti, aj ďalšie znaky sexuálneho predátorstva a uľahčenie trestného stíhania a odsúdenia

takýchto páchatel'ov.<sup>[8]</sup> Takéto úvahy vystúpili do popredia aj v súvislosti s hnutím #MeToo, ktoré od roku 2017 upriamuje pozornosť sveta na znásilnenie a iné formy sexuálneho obťažovania.<sup>[9]</sup>

Koncepcia sexuálnej autonómie zohrala kľúčovú úlohu pri rozširovaní definície znásilnenia. Podľa tejto koncepcie, jednotlivec má právo prijímať autonómne rozhodnutia o svojom sexuálnom živote. Zmeny v chápaní znakov trestného činu znásilnenia sú ovplyvňované aj prijatými normami medzinárodného práva ako napr. rezolúciou o násilí voči ženám,<sup>[10]</sup> odporúčaním o ochrane žien pred násilím,<sup>[11]</sup> odporúčaním o znásilnení žien vrátane znásilnenia v manželstve<sup>[12]</sup> či Istanbulským dohovorom.<sup>[13]</sup> Z koncepcie „bez jej súhlasu“ vychádza aj vymedzenie znásilnenia v návrhu smernice o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu, ktoré nie je vymedzené rodovo neutrálne.<sup>[14]</sup>

Koncepcia znásilnenia ako porušenia sexuálnej autonómie bez slobodného súhlasu bola naznačená aj v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva.<sup>[15]</sup>

Za typického predstaviteľa tzv. *consent-based* modelu považujem Anglicko a Wales, Nemecko a Švédsko, a preto v nasledujúcom texte stručne predstavím právnu úpravu v uvedených štátoch.

### Anglicko a Wales

Anglicko a Wales novým zákonom o sexuálnych trestných činoch<sup>[16]</sup> s účinnosťou od 1. apríla 2004 zmenilo koncepciu trestného činu znásilnenia. Trestný čin znásilnenia (*rape*) je vymedzený v prvej časti – čl. 1 citovaného zákona ako úmyselné preniknutie penisom do vagíny, análneho otvoru alebo do úst inej osoby, ak s tým táto osoba nesúhlasí alebo páchatel' sa neodôvodnene domnieva, že súhlasí. Vzhľadom na uvedenú konštrukciu, páchatel'om znásilnenia môže byť iba muž, lebo sa musí naplniť požiadavka vniknutie (penetrácia) penisu pre obvinenie zo znásilnenia, čo znamená, že žena nemôže znásilniť muža alebo inú ženu.<sup>[17]</sup> Žena môže na páchaní tohto trestného činu participovať len ako spolupáchatel'ka (*accomplice*).<sup>[18]</sup>

Definícia „súhlasu“ je vymedzená v čl. 74 cit. zákona ako „osoba súhlasí, ak súhlasí s voľbou a má slobodu a schopnosť rozhodnúť sa pre túto voľbu“.<sup>[19]</sup> Podľa Kompendia Korunného súdu<sup>[20]</sup> súhlas v niektorých situáciách môže byť daný s nadšením, zatiaľ čo v iných prípadoch je daný s neochotou, ale je to stále súhlas. Ak sa však osoba vzdá niečoho proti svojej slobodnej vôli, nie je to súhlas, ale podvolenie sa. Je na súde, aby sa po zvážení všetkých dôkazov posúdili, kde sa má v tomto prípade vyvodzovať deliaca čiara vzhľadom na to, že je na prokuratúre, aby preukázala, že poškodená strana nesúhlasila.

Definícia znásilnenia postihuje aj situácie, kedy páchatel' vykoná sexuálny styk so ženou, ktorá je v bezvedomí, alebo ktorá nie je schopná súhlasiť so sexuálnym stykom z dôvodu zdravotného postihnutia, alebo ak je pod silným vplyvom alkoholu aby mohla vyjadriť súhlas.<sup>[21]</sup>

V ďalších článkoch citovaného zákona (§ 75 a 76) je vymedzená definícia *evidentnej domnienky* o súhlase a *nepochybnej (conclusive) domnienky* o súhlase. Ak obžaloba preukáže jeden alebo viac prípadov uvedených v čl. 75 (evidentná domnienka), predpokladá sa, že obeť nesúhlasila, a že obžalovaný vedel, že obeť nesúhlasila. Nepochybné domnienky zahŕňajú situácie napr. ak obžalovaný

úmyselne oklamal obeť, pokiaľ ide o povahu alebo účel príslušného činu.<sup>[22]</sup> Okrem toho, v mysle čl. 76 ods. 2 cit. zákona ak sa muž vydáva za niekoho, koho žena osobne pozná, ako jej partnera, aby mal s ňou sexuálny styk, môže byť obvinený zo znásilnenia.

V ďalších článkoch citovaného zákon sú upravené ďalšie trestné činy a to v čl. 2 *útok s vniknutím (assault by penetration)* a v čl. 3 *sexuálny útok (sexual assault)*. Trestný čin útoku s vniknutím spočíva v tom, že páchateľ bez súhlasu osoby alebo ak sa neodôvodnene domnieva, že osoba súhlasí, úmyselne vnikne časťou tela alebo čímkoľvek iným do vagíny, análneho otvoru alebo do úst inej osoby a to vniknutie je sexuálne. Trestný čin sexuálneho útoku je úmyselné sexuálne sa dotýkanie inej osoby bez jej súhlasu alebo ak sa páchateľ neodôvodnene domnieva, že osoba súhlasí.

### Nemecko

Trestné činy znásilnenia (*Vergewaltigung*) sú upravené spolu s trestnými činmi sexuálneho napadnutia (*sexueller Übergriff*) a sexuálneho nátlaku (*sexuelle Nötigung*) v § 177 a 178 nemeckého Trestného zákona (StGB).<sup>[23]</sup> Na základe legislatívnych zmien<sup>[24]</sup> z roku 2016, dovtedajšia legislatívna úprava znásilnenia založeného na násilí, resp. hrozbe bezprostredného násillia, bola nahradená právnou úpravou založenou na vykonávaní sexuálnych praktík proti vôli inej osoby.<sup>[25]</sup>

Trestného činu v zmysle § 177 ods. 1 StGB sa páchateľ dopustí ak, *proti zjavnej (erkennbaren) vôli* osoby, vykonáva sexuálne praktiky na tejto osobe alebo nechá túto osobu vykonávať sexuálne praktiky, alebo spôsobí, že táto osoba vykonáva alebo strpí sexuálne praktiky vykonávané treťou osobou. Podľa druhého odseku je páchateľ trestne zodpovedný ak vykonáva sexuálne praktiky na inej osobe alebo nechá túto osobu vykonávať sexuálne praktiky, alebo spôsobí, že táto osoba vykonáva alebo strpí sexuálne praktiky, ktoré koná sú vykonávané treťou osobou, ak páchateľ:

1. využíva skutočnosť, že osoba nie je schopná sformovať alebo prejavíť nesúhlas,
2. využíva skutočnosť, že osoba je značne narušená, pokiaľ ide o schopnosť formovať alebo prejavovať vôľu z dôvodu fyzického alebo psychického stavu tejto osoby, pokiaľ páchateľ získal súhlas tejto osoby,
3. využíva prvok prekvapenia,
4. využíva situáciu, v ktorej obeti hrozí vážna ujma v prípade prejavovania odporu,
5. násilím donútil iného hrozbou vážnej ujmy, aby vykonala alebo strpela sexuálny čin.

Okolnosti použitia vyššej trestnej sadzby sú napr. použitie násillia alebo hrozby bezprostredného násillia alebo zneužitie situácie, v ktorej je obeť nechránená a vystavená vplyvu páchateľa, vykonanie sexuálneho styku s obeťou spôsobom, ktorý je pre obeť obzvlášť ponižujúci, najmä ak ide o preniknutie do tela (znásilnenie), spáchanie činu v spolupáchateľstve, použije zbraň alebo iný nebezpečný nástroj, či obeť vystaví ťažkej ujme na zdraví alebo smrti. V prípade, ak páchateľ činom aspoň *lahkomyselne (wenigstens leichtfertig)* spôsobí smrť obete, dopúšťa sa trestného činu v zmysle § 178 StGB. V prípade, ak páchateľ obeť usmrť v úmysle dosiahnuť sexuálne uspokojenie dopúšťa sa trestného činu *vraždy (Mord)* v zmysle § 211 StGB.

## Švédsko

Od 1. júla 2018 boli vo Švédsku vykonané legislatívne zmeny týkajúce sa trestného činu znásilnenia, tzv. *zákon o súhlase (samtyckeslagen)*.<sup>[26]</sup> Podľa tohto zákona, musia obidvaja účastníci sexuálneho činu aktívne signalizovať súhlas s takouto aktivitou buď slovom, skutkom alebo inak.<sup>[27]</sup> Namiesto dovtedajšej požiadavky násilia, hrozby násilia alebo obzvlášť v zraniteľnej situácii, ktorej sa obeť nachádzala, podľa súčasnej právnej úpravy stačí, ak je sexuálna aktivita vykonaná *bez súhlasu obete*.

Švédsky Trestný zákon<sup>[28]</sup> upravuje sexuálne trestné činy (*sexualbrott*) v šiestej kapitole. V zmysle § 1 cit. kapitoly, osoba ktorá vykoná sexuálny styk, alebo nejaký iný sexuálny akt, ktorý vzhľadom na závažnosť vykonania je porovnateľný so sexuálnym stykom s osobou, ktorá sa na ňom nezúčastňuje dobrovoľne, je vinná zo znásilnenia (*våldtäkt*) a môže byť odsúdená na trest odňatia slobody od 2 do 6 rokov. Pri posudzovaní, či je účasť dobrovoľná alebo nie, sa osobitná pozornosť venuje tomu, či bola dobrovoľnosť vyjadrená *slovom, skutkom, alebo nejakým iným spôsobom*.

V citovanom ustanovení je uvedená fikcia, že osobu nikdy *nemôže považovať* za dobrovoľne sa zúčastňujúcu na sexuálnej aktivite, ak:

1. jej účasť je výsledkom napadnutia, iného násilia alebo hrozby násilia, hrozby že na ňu alebo inú osobu bude podané trestné oznámenie alebo že budú zverejnené difamačné informácie o tejto osobe;
2. páchateľ zneužíva skutočnosť, že osoba sa nachádza v obzvlášť zraniteľnej situácii v dôsledku bezvedomia, spánku, vážneho strachu, vplyvu alkoholu alebo drog, choroby, telesného zranenia, duševnej poruchy alebo vzhľadom na iné okolnosti;
3. páchateľ presvedčil osobu k účasti na sexuálnej aktivite tým, že zjavne zneužil postavenie jej závislosti od páchateľa.

Ak sa trestný čin znásilnenia považuje za závažný, osoba je vinná zo znásilnenia s priťažujúcimi okolnosťami (*grov våldtäkt*) a je odsúdená na trest odňatia slobody od 5 do 10 rokov. Pri posudzovaní, či je trestný čin závažný, sa osobitne zohľadní napr. či páchateľ použil násilie alebo hrozbu obzvlášť závažného charakteru, alebo či sa na čine zúčastňovala viac ako jedna osoba, alebo použitý spôsob spáchania činu alebo vek obete alebo či páchateľ pri páchaní činu vykazoval zvláštnu bezohľadnosť alebo brutalitu.

Okrem úmyselnej formy, švédsky trestný zákon obsahuje aj trestný čin znásilnenia z *nedbanlivosti (oaktsam våldtäkt)*, ktorý je upravený v § 1a, šiestej kapitoly švédskeho Trestného zákona. Tento trestný čin spácha páchateľ, ktorý sa dopustí činu uvedeného v § 1 z hrubej nedbanlivosti (*grovt oaktsam*), pokiaľ ide o skutočnosť, že druhá osoba sa na sexuálnom akte *nezúčastňuje dobrovoľne*.

Od nadobudnutia účinnosti uvedených právnych predpisov o znásilnení sa zvýšil počet registrovaných prípadov znásilnenia. V roku 2019, narástol počet odsúdených páchateľov znásilnení v porovnaní s rokom 2017 o 333 prípadov, čo je nárast o 75 percent. V roku 2019 bolo zaznamenaných aj 12 prípadov znásilnenia z nedbanlivosti, ktoré boli ukončené odsudzujúcim rozsudkom. Jedným z faktorov, ktoré prispievajú k nízkemu počtu takýchto rozsudkov, je podľa Švédskej národnej rady pre prevenciu kriminality aj to, že prokurátori zriedka obžalovali páchateľa zo znásilnenia z nedbanlivosti ako

primárneho trestného činu. V roku 2019 sa tak stalo len v dvoch prípadoch. Namiesto toho, znásilnenie z nedbanlivosti uvádzali v obžalobe, ako sekundárny trestný čin v prípade, ak by sa pred súdom nepodarilo preukázať úmyselné znásilnenie. Vo veľkej miere sa uvedené prípady týkali mladých ľudí, ktorí cez víkendy na rôznych párty neviazane praktizovali sexuálne aktivity, ktoré následne jedna strana cítila ako akt napadnutia.<sup>[29]</sup>

### Legislatívne zmeny v iných európskych štátoch

Znak násilia, či hrozby násilia je postupne nahrádzaný „*absenciou súhlasu*“ aj v iných štátoch. Takéto právne úpravy okrem uvádzaného Anglicka a Walesu, Nemecka a Švédska, obsahujú aj právne poriadky Belgicka, Bulharska,<sup>[30]</sup> Estónska, Írska, Cypru a Lotyšska. Grécko zmenilo prístup k vymedzeniu znakov trestného činu znásilnenia s účinnosťou od júla 2019,<sup>[31]</sup> kde okrem znakov násilia, či hrozby bezprostredného násilia postihuje aj sexuálny akt bez súhlasu obete.<sup>[32]</sup> Dánsky parlament 17. decembra 2020 schválil zmenu znásilnenia, takým spôsobom, že na vyvodenie trestnej zodpovednosti za trestný čin znásilnenia postačuje sexuálny styk s osobou, ktorá s tým nesúhlasila.<sup>[33]</sup> Zatiaľ posledným európskym štátom, so zmenou koncepcie znásilnenia je Slovinsko, ktoré novelou<sup>[34]</sup> zo 4. júna 2021 zmenilo koncepciu znásilnenia na koncepciu „*bez súhlasu*“. Citovaným zákonom bol aj bližšie špecifikovaný súhlas nasledovne: „*Súhlas podľa predchádzajúceho odseku bol daný, ak osoba súhlasila so sexuálnym aktom uvedeným v predchádzajúcom odseku podľa svojej navonok vnímateľnej, jednoznačnej a slobodnej vôle a bola schopná sa tak rozhodnúť.*“

V Španielsku už viac ako tri roky v súvislosti s ratifikáciou Istanbulského dohovoru prebiehajú odborné diskusie a legislatívne práce na zmene prístupu k vymedzeniu znakov trestných činov sexuálneho napadnutia a znásilnenia zo súčasného modelu na základe donútenia, na model založený na základe absencie súhlasu obete. Prvý legislatívny návrh<sup>[35]</sup> z roku 2018 nebol v parlamente schválený. Od roku 2021 prebiehajú prípravné práce na ďalšom legislatívnom návrhu.<sup>[36]</sup> Uvedený návrh za sexuálne napadnutie pokladá, akýkoľvek čin, ktorý bez súhlasu inej osoby poruší jej sexuálnu slobodu. V prípade znásilnenia sa navrhuje vniknutie do vaginálneho, análneho alebo orálneho otvoru alebo zavedením telesných končatín alebo predmetov do týchto otvorov bez súhlasu obete.<sup>[37]</sup>

### Legislatívny návrh

Ako už bolo uvedené, ministerstvo spravodlivosti predložilo do medzirezortného pripomienkového konania návrh novely Trestného zákona,<sup>[38]</sup> ktorý okrem iného, bez širšej celospoločenskej diskusie, komplexne mení koncepciu trestného činu znásilnenia a navrhuje sa zlúčenia tejto skutkovej podstaty so súčasným trestným činom sexuálneho násilia podľa § 200 Trestného zákona. Podľa dôvodovej správy navrhovanou zmenou sa sleduje cieľ, aby sexuálny styk akéhokoľvek druhu, ktorý bol vykonaný bez súhlasu zúčastnenej osoby, bol trestným činom. Navrhovaná úprava je podľa predkladateľa inšpirovaná aj Dohovorom Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách. Sexuálny styk by podľa predkladateľa mal za každých okolností prebiehať dobrovoľne.

Z môjho pohľadu, navrhovaný názov trestného činu *znásilnenie a iné formy sexuálneho násilia* nepovažujeme za vhodný. Pri zmene koncepcie z násilného vykonania na nekonsenzuálny styk,

z etymologického pohľadu by názov trestného činu „znásilnenie“ stratil svoj zmysel, lebo práve tento názov vznikol od toho, že *násilím* bola vykonaná súlož či iná sexuálna aktivita. Preto by som navrhoval, aby sa uvedené trestné činy označovali tak, ako sa postupne mení terminológia v jednotlivých štátoch napr. na *sexuálny útok* – „*sexual assault*“<sup>[39]</sup>, nakoľko sa od „tradičného“ označenia „znásilnenie“ v jednotlivých štátoch upúšťa.

Najväčšou „slabinou“ novo navrhovanej koncepcie je samotných charakter súhlasu. Z hľadiska objektívnej stránky sa vyžaduje vykonanie súložu alebo akéhokoľvek iného sexuálneho styku na inej osobe *bez jej súhlasu*. Na rozdiel od zahraničných úprav, novelizácia nerieši obsah a formu súhlasu. Z textu zákona, ani z dôvodovej správy nie je jasné, či musí ísť o výslovný súhlas, alebo môže ísť aj súhlas konkludentný v zmysle § 35 ods. 3 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších prepisov.

Citovaná civilistická úprava uvádza, že prejav vôle sa môže urobiť konaním alebo opomenutím; môže sa stať výslovne alebo iným spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti o tom, čo chcel účastník prejaviť. Výslovné právne úkony ako vyjadrovací prostriedok vôle predpokladajú ľudskú reč. Zásadne nezáleží na forme a spôsobe, ktorým sa táto reč reprodukuje. Výslovné právne úkony preto možno urobiť tak písomne, ako aj ústne. Za konkludentné právne úkony sa považujú všetky prejavy vôle, ktoré sa uskutočnili inak než výslovným spôsobom. Nemajú znaky slovného prejavu, avšak vôľa konajúceho je vyjadrená takým spôsobom, že nevznikajú žiadne pochybnosti o tom, že ide o prejav vôle a aký je jeho obsah. Tieto spôsoby sa vyabstrahovali zo spoločenskej a právnej praxe, a preto ide o vyjadrovacie prostriedky, ktorým by mal každý rozumieť (napr. prikývnutie hlavou – značí súhlas).

Osobitným problémom je vzťah *mlčania* a prejavu vôle. Mlčanie môže byť prejavom vôle len vtedy, keď z neho možno vyvodiť záver, že ide o prejav vôle určitého obsahu. Tým je mlčky urobený právny úkon podobný konkludentnému právnemu úkonu. Ak nemožno z mlčania zistiť prejav vôle určitého obsahu, nejde o právny úkon. Zásadne totiž neplatí, že „kto mlčí, ten svedčí“ („*qui tacet, consentire videtur*“).<sup>[40]</sup> Strach alebo hrozba násilím môžu potlačiť akýkoľvek pokus odporu bez toho, aby existoval skutočný súhlas. Dôvodová správa zdôrazňuje, že každá obeť reaguje na stresovú situáciu inak, zvyčajný tzv. *fight or flight* režim pri sexuálnom násilí, môže nahradiť paralýza a neschopnosť akokoľvek proti situácii brániť, a preto by sa nemalo pre trestnosť činu vyžadovať vynakladanie aktívneho odporu obeť.

Problematika „sexuálneho súhlasu“ (*sexual consent*) je veľmi zložitým problémom. V posledných rokoch prebiehajú v Európe diskusie na rôznych úrovniach – médiá, psychológia, právo či ďalšia odborná verejnosť. Je to predmetom skúmania viacerých vedeckých štúdií. Dokonca v časopise *Psychology & Sexuality* bolo problematike sexuálneho súhlasu venované samostatné monotematické číslo.<sup>[41]</sup> V odborných kruhoch nepanuje zhoda, či to musí byť súhlas výslovný alebo stačí súhlas konkludentný. V praxi sa vyskytujú prípady, že súhlas bol daný nejednoznačne, jedna zo strán dávala zmiešané – nejednoznačné signály, resp. jedna zo „strán“ ktorá pred aktom súhlas vyjadrila, počas sexuálneho aktu ho prestala vyjadrovať, čo spôsobovalo problémy pri právnom posúdení uvedených činov.

Uvádzaný Anglický zákon o sexuálnych trestných činoch<sup>[42]</sup> explicitne vymedzuje definíciu „súhlasu“ (čl. 74 cit. zákona) nasledovne: „osoba súhlasí, ak súhlasí s voľbou a má slobodu a schopnosť rozhodnúť sa pre túto voľbu“.<sup>[43]</sup> Podľa Kompendia Korunného súdu<sup>[44]</sup> súhlas v niektorých situáciách môže byť daný

s nadšením, zatiaľ čo v iných prípadoch je daný s neochotou, ale je to stále súhlas. Ak sa však osoba vzdá niečoho proti svojej slobodnej vôli, nie je to súhlas, ale podvolenie sa. Podobne aj spomínaný slovinský trestný zákon vymedzuje súhlas ako prejavenie svojej navonok vnímateľnej, jednoznačnej a slobodnej vôle a táto osoba bola schopná sa tak rozhodnúť.

Máme za to, že vhodnejšia terminológia ako „*bez jej súhlasu*“ by bola, že sa osoba na uvedenom čine „*nezúčastňuje dobrovoľne*“ ako to napr. upravuje Švédsky Trestný zákon.<sup>[45]</sup> Citovaný zákon výslovne stanovuje, že pri posudzovaní, či je účasť dobrovoľná alebo nie, sa osobitná pozornosť venuje tomu, či bola dobrovoľnosť vyjadrená slovom, skutkom, alebo nejakým iným spôsobom. Nemecká právna úprava používa slovné spojenie, proti *zjavnej (erkennbaren) vôli osoby* (§ 177 ods. 1 StGB).

Ďalšou výhradou k navrhovanej právnej úprave je, že predkladateľ zvolil formu zloženej skutkovej podstaty s viacerými možnými formami spáchania činu, ktoré sú uvedené ako aliney. Z dôvodu prehľadnosti, by bolo vhodnejšie, keby jednotlivé formy boli v samostatných písmenách, ako to býva zvykom pri iných skutkových podstatách.

Zároveň predkladateľ do jedného ustanovenia „zlúčil“ všetky sexuálne aktivity, čo nepovažujeme za správne a nevyjadruje to rozdielnu závažnosť jednotlivých foriem. Na jednu úroveň kladie sexuálny akt s vniknutím „*do jej tela*“ s inými formami s účasťou iných sexuálnych praktikách, ktoré môžu byť neinvazívne sexuálne praktiky napr. dotýkanie vonkajších pohlavných orgánov rukou, zasúvanie penisu medzi stehná, zasúvanie penisu medzi ženské prsia, dotýkanie sa ženských bradaviek penisom, zasúvanie penisu pod pazuchu a pod. Uvedenú konštrukciu preto nepovažujem za správnu, mám za to, že je potrebné odlíšiť „invazívne“ spôsoby sexuálneho napadnutia od neinvazívnych.

Zahraničné právne úpravy spravidla medzi týmito formami rozlišujú a sexuálny styk s vniknutím do tela obete prísnejšie trestajú. Napr. anglická právna úprava<sup>[46]</sup> rozlišuje útok s vniknutím „*assault by penetration*“ a v čl. 3 sexuálny útok „*sexual assault*“ t. j. bez vniknutia do telesných otvorov obete. Z hľadiska trestných sadzieb je útok s vniknutím do telesných otvorov obete prísnejšie trestný. Podobne aj španielska právna úprava<sup>[47]</sup> rozlišuje medzi sexuálnou agresiou „*agresión sexual*“ (čl. 178) bez prístupu k telesným otvorom. Ak sexuálne napadnutie pozostáva z telesného prístupu k vaginálnym, análnym alebo orálnym otvorom alebo zavedením telesných končatín alebo predmetov do týchto otvorov, páchatel' je zodpovedný za znásilnenie „*violación*“ s prísnejšou trestnou sadzbou (čl. 179 cit. zákona).

Za nesystémový prvok považujeme skutočnosť, že zákonodarca doterajší znak spáchanie činu v ods. 1 „*násilím, hrozbou bezprostredného násilia alebo kto na taký čin zneužije bezbrannosť osoby*“ v ods. 2 uvádza ako okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby. Podľa dôvodovej správy, vyššia trestná sadzba v prípade skutočného použitia násilia, jeho hrozby alebo v prípade využitia bezbrannosti obete zostane zachovaná v odseku 2 a oproti súčasnému nastaveniu nedochádza k zmene. Nesystémovosť vidíme v to, že v ods. 3 písm. a) predkladateľ ponecháva doterajším znak „závažnejším spôsobom konania“ čo okrem iného znamená aj spáchanie činu „*násilím, hrozbou bezprostredného násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy*“, [§ 138 písm. d) Trestného zákona]. Čiže v tomto smere vidíme spáchanie činu násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia ako duplicitnú okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby, s rozdielnymi trestnými sadzbami, čo môže spôsobovať aplikačné problémy.

Okrem uvedených nedostatkov, predkladateľa pozabudol na prepojenie novo navrhovaného trestného činu znásilnenia a iných foriem sexuálneho násillia s inými inštitútmi predovšetkým všeobecnej časti Trestného zákona, napr. § 30 ods. 2, § 47 ods. 2, § 61 ods. 4, § 87 ods. 5, či § 127 ods. 5, kde sa navrhovaná zmena terminológie nepremieta a stále zostáva pôvodný názov trestného činu. V prípade vymedzenia blízkej osoby v § 127 ods. 5 sa uvedené ustanovenie z dôvodu „prečíslovania“ odsekov stáva neaplikovateľným.

Na druhej strane možno pozitívne hodnotiť, že sa tento trestný čin navrhuje zaradiť do zoznamu trestných činov, za ktoré môže byť zodpovedná právnická osoba.

## Záver

Som toho názoru, že pred samotným predložením návrhu k takej zásadnej koncepcii by sa mala viesť odborná diskusia o nahradení súčasného znaku násillia, či hrozby bezprostredného násillia pri trestných činoch znásilnenia a sexuálneho násillia znakom „proti vôli“ resp. „bez súhlasu“ obete. Je potrebné dospieť k dohode akú formu má mať súhlas, či sa má vyžadovať súhlas výslovný alebo stačí konkludentný. Uvedomujeme, si, že je to problematika veľmi citlivá a diskusia by mala vyústiť do celospoločenského konsenzu. Skúsenosti z iných štátov ukazujú, že je to dlhá a náročná cesta. V niektorých štátoch, kde došlo k zmene koncepcie znásilnenia, týmto zmenám predchádzal niekoľkoročná odborná diskusia na viacerých úrovniach. Neuvážené zmeny môžu spôsobiť množstvo problémov.

Za jeden z „unáhlených“ a neuvážených prístupov možno považovať Švédsko. Podľa štatistík kriminality má Švédsko dlhodobo jeden z najvyšších počtov registrovaných prípadov trestných činov znásilnenia v prepočte na počet obyvateľov v Európe. Podľa údajov z Eurostatu<sup>[48]</sup> to za rok 2016 bolo 64 registrovaných prípadov znásilnenia na 100 000 obyvateľov. Len pre porovnanie, na Slovensku to bolo v uvedenom roku registrované iba 1,5 prípadu.

Ako už bolo uvedené, švédske orgány sa rozhodli túto situáciu „radikálne“ riešiť a v roku 2018 boli vykonané legislatívne zmeny týkajúce sa trestného činu znásilnenia, tzv. zákon o súhlase (*samttyckeslagen*). Od nadobudnutia účinnosti uvedených právnych predpisov o znásilnení sa zásadným spôsobom zvýšil počet registrovaných prípadov znásilnenia. V prvom roku účinnosti tohoto zákona, narástol počet odsúdených páchatel'ov znásilnení v porovnaní s rokom 2017 o 333 prípadov, čo je nárast o 75 percent. V roku 2019 bolo zaznamenaných aj 12 prípadov znásilnenia z neobanlivosti, ktoré boli ukončené odsudzujúcim rozsudkom.<sup>[49]</sup>

Hoci „švédske experiment“ týkajúci sa *znásilnenia z neobanlivosti* je v praxi len niečo viac ako tri roky prvé skúsenosti naznačujú, že niekedy ide o veľmi špecifické niekedy až sporné prípady. Podľa správy Švédskej národnej rady pre prevenciu kriminality<sup>[50]</sup> sa uvedené legislatívne zmeny zasiahli predovšetkým mladých ľudí, ktorí sa cez víkendové párty zúčastnili na sexuálnej aktivite, ktorú jedna strana následne cítila ako akt napadnutia. Niekedy to bol sexuálny styk, inokedy to bolo vyjadrenie záujmu bozkom, dotykom či iným spôsobom. V posudzovaných prípadoch sa nezriedka vyskytovali aj situácie, že sexuálny styk sa začal vzájomným konsenzom ale následne sa stal nekonsenzuálnym, nakoľko počas sexuálneho styku jedna zo strán z nejakého dôvodu prestala súhlas vyjadrovať. Čo sa týka dokazovania, podľa citovanej správy, v prípadoch ktoré sa skončili odsúdením pre trestný čin

znásilnenia z nedbanlivosti často neboli dostatočne preukázané všetky objektívne skutočnosti. Zo spomínaných 12 odsúdení z nedbanlivosti, až v 9 prípadoch neboli vykonané ďalšie „podporné dôkazy“, okrem prípadov výpovedí osôb, ktoré síce neboli svedkovia uvedeného skutku, ale mali o ňom informácie od poškodenej strany (tzv. *svedectvo z druhej ruky* – pozn. autora).

Z citovanej správy vyplýva, že najzásadnejšia kritika zmien prezentovaná právnikmi spočíva predovšetkým v tom, že je ťažké posúdiť, či poškodená strana sa na sexuálnej aktivite zúčastnila dobrovoľne alebo nie. Prijatie zákona o súhlase, z ktorého nie je celkom jasné, ktoré druhy sexuálnych interakcií sú trestné, viedlo k väčšej neistote, pokiaľ ide o to, ako si bol obžalovaný vedomý skutočnosti, že poškodená strana sa dobrovoľne nezúčastňovala na sexuálnom akte a ako toto upovedomenie ovplyvnilo konanie obžalovaného.

Správa poukazuje aj nato, že pre súd bolo niekedy ťažké rozhodnúť, či obvinený 1) pochopil, že poškodená strana nebola ochotná participovať na sexuálnej aktivite, alebo že existuje veľké riziko, že to tak bolo, a že obvinený bol ľahostajný k tomuto riziku (bezohľadný úmysel); 2) pochopil, že existuje riziko, že tomu tak mohlo byť (znásilnenie z nedbanlivosti); alebo 3) plne veril, že poškodená strana participovala na základe vlastnej slobodnej slobode a toto presvedčenie by mohlo byť považované za rozumné (nejde o trestný čin). Hlavným problémom bolo stanovenie presnej hranice medzi nedbanlivosťou a bezohľadným úmyslom. V niektorých prípadoch bolo tiež ťažké určiť, či si obžalovaný uvedomil, že existuje riziko, že poškodená strana nechce participovať na sexuálnej aktivite, napríklad, keď dávala zmiešané – nejednoznačné signály.

Vráťme sa však s slovenskému legislatívnemu návrhu. Výsledkom takejto unáhlenej zmeny aj množstvo zásadných pripomienok, ktoré boli vznesené.<sup>[51]</sup> K uvedenému návrhu bolo vznesených 605 pripomienok, z toho 398 zásadných. Na ilustráciu si dovoľím predložiť niektoré „zásadné“ pripomienky, ktoré boli k predmetnému ustanoveniu vznesené:

- *Považujeme za potrebné upozorniť, že sa legislatívne musíme vyhnúť tomu, aby sa táto oblasť stala zneužívanou oblasťou používanou v rozvodových konaniach, pretože práve tieto koncové štádiá partnerských vzťahov sú poznačené väčšou labilitou vzájomných súhlasov či nesúhlasov, mlčaním, sťaženou komunikáciou, zlým čítaním komunikačných signálov ako aj akceptovaním sa či neakceptovaním sa v sexuálnej oblasti (Aliancia za rodinu).*
- *Prvá alinea obsahuje neurčitý právny pojem – „bez jej súhlasu“ ako zákonný znak objektívnej stránky trestného činu (in concreto bude relevantný len nesúhlas prejavovaný inou osobou výslovne verbálne alebo bude akceptovaný aj konkludentný nesúhlas prejavovaný inou osobou); táto skutočnosť môže relevantným spôsobom determinovať aplikačnú prax z hľadiska zisťovania a určovania podmienok na trestnú zodpovednosť osoby (Generálna prokuratúra Slovenskej republiky).*
- *Zásadne žiadam v Čl. I bode 104 primerane upraviť znenie ustanovenia § 199 ods. 1 tak, aby boli rešpektované základné zásady tvorby práva a to všeobecnosť, zrozumiteľnosť, určitosť a jasnosť právnych noriem a bola použitá už zaužívaná terminológia v Trestnom zákone, alebo alternatívne, zásadne žiadam doplniť ustanovenie § 122 Trestného zákona o definovanie pojmu „súhlas“ v spojitosti so skutkovou podstatou trestného činu znásilnenia (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky).*

Na základe navrhovaných legislatívnych zmien sa môže stať, že zo sexuálneho styku ako najintímnejšej formy ľudského spolužitia sa môže stať „právny úkon“ s „formálnymi“ a „obsahovými“ náležitostami. Niektorí odborníci, predovšetkým v štátoch kde je trestný čin znásilnenia založený na absencii súhlasu, z dôvodu predchádzaniu možnej následnej kriminalizácie, odporúčajú písomný súhlas so sexuálnym stykom podpísaný obidvoma „stranami“ pred samotným aktom. Na internete je dostupných viacero „vzorov“ na vytvorenie takéhoto „súhlasu“. <sup>[52]</sup> Podľa uvedených odporúčaní takýto súhlas by mal obsahovať predovšetkým nasledovné skutočnosti: označenie zmluvných strán, vyhlásenie strán, že majú viac ako 18 rokov, že nie sú pod vplyvom alkoholu, že netrpia žiadnou sexuálne prenosnou chorobou, a že sa sexuálnej aktivity zúčastňujú dobrovoľne. Ďalej by mal uvedený súhlas obsahovať údaje o čase odkedy – dokedy sa budú strany zúčastňovať na sexuálnej aktivite a samotná forma sexuálnej aktivity a forma používanej „ochrany“.

### Použité informačné zdroje

Anderson, S., A. Conceptualizing Rape as Coerced Sex. In. *Ethics An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy*. Vol. 127, No. 1/2016, s. 50-87. ISSN 0014-1704.

Blatníková, Š., Faridová, P., Zeman, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. 224 s., ISBN 978-80-7338-143-1.

DOWDS, E. Towards a Contextual Definition of Rape: Consent, Coercion and Constructive Force. In. *Modern Law Review*. vol. 83, No. 1/2020, s. 35-63. ISSN 0026-7961.

ERIKSSON, M. *Defining rape: emerging obligations for states under international law*. Örebro: Örebro University, 2010. 695 s. ISBN 978-91-7668-730-7.

Heinskou, M., B., Skilbrei, M., L., Stefansen, K. (eds.) *Rape in the Nordic Countries: Continuity and Change*. London: Routledge. 2019, 262 s. ISBN: 978-0-429-46760-8.

Lewenhagen, L., Holmberg, S. *Reported and cleared rapes in Europe Difficulties of international comparisons*. Report 2020:13. Stockholm: Swedish National Council for Crime Prevention, 2020, 94 s. [online] dostupné na internete < <https://www.bra.se/bra-in-english/home/publications/archive/publications/2020-09-30-reported-and-cleared-rapes-in-europe.html>>.

McKeever, N. Can a Woman Rape a Man and Why Does It Matter? In. *Criminal Law and Philosophy*. Vol.13, č. 4/2019, s. 599-619. ISSN 1871-9805.

PERAMATO MARTÍN, T. Anteproyecto de Ley Orgánica de Garantía Integral de la libertad sexual. In. *Boletín de Violencia de Género y de Igualdad Número 11/ 2020. Delitos contra la libertad sexual. Anteproyecto de Ley Orgánica*. [online] dostupné na internete < <http://www.juecesdemocracia.es/wp-content/uploads/2020/07/BOLETIN-N-11-VdG-2020.pdf>>.

VOJČÍK, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2010, 1282 s. ISBN 978-80-8078-368-6.

ZÁHORA, J. Trestný čin znásilnenia v historickom kontexte. In. *Trestněprávní revue*. č. 1/2021, s. 53 – 59. ISSN 1213-5313.

ZÁHORA, J. Znásilnenie v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva. In. *Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax*. Roč. 73, č. 5 /2021, s. 677 – 691. ISSN 1335-6461.

### Poznámky pod čiarou

[1] Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0050.

[2] Porovnaj Blatníková, Š., Faridová, P., Zeman, P. *Násilná sexuálna kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, s. 18.

[3] Bližšie DOWDS, E. Towards a Contextual Definition of Rape: Consent, Coercion and Constructive Force. In. *Modern Law Review*. vol. 83, č. 1/2020, s. 35.

[4] Pozri ZÁHORA, J. Znásilnenie v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva. In. *Justičná revue*, č. 5/2021, s. 677.

[5] Pozri BLATNÍKOVÁ, Š., FARIDOVÁ, P., ZEMAN, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 9.

[6] Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, číslo legislatívneho procesu LP/2021/744.

[7] Bližšie ERIKSSON, M. *Defining rape : emerging obligations for states under international law*. Örebro: Örebro University, 2010. s. 47.

[8] Porovnaj ANDERSON, S., A. Conceptualizing Rape as Coerced Sex. In. *Ethics. An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy*. Vol. 127, No. 1/2016, s. 50.

[9] Pozri Heinskou, M. B., Skilbrei, M., L., Stefansen, K. (eds.) *Rape in the Nordic Countries: Continuity and Change*. London: Routledge. 2019, s. 1.

[10] European Parliament's Resolution on Violence against Women (1986), Ú. v. ES C 176, 14.7.1986, s. 73 – 83.

[11] Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence (Adopted by the Committee of Ministers on 30 April 2002 at the 794th meeting of the Ministers' Deputies).

[12] Recommendation 1887 (2009), Rape of women, including marital rape, Parliamentary Assembly, text adopted by the Assembly on 2 October 2009 (35th Sitting).

[13] Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Council of Europe Treaty Series – No. 210.

[14] Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu, COM/2022/105 final, [cit. 5. 5. 2022], dostupné na internete <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0105&qid=1651758040396>>

[15] Bližšie DOWDS, E. Towards a Contextual Definition of Rape: Consent, Coercion and Constructive Force. In. *Modern Law Review*. vol. 83, č. 1/2020, s. 35.

[16] Sexual Offences Act 2003.

[17] Porovnaj McKEEVER, N. Can a Woman Rape a Man and Why Does It Matter? In. *Criminal Law and Philosophy*. Vol.13, č. 4/2019, s. 600.

[18] Porovnaj *Rape and Sexual Offences – Chapter 7: Key Legislation and Offences*. [online] dostupné na internete <<https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/rape-and-sexual-offences-chapter-7-key-legislation-and-offences>> [cit. 21. 1. 2022].

[19] „...a person consents if he agrees by choice, and has the freedom and capacity to make that choice“.

[20] *The Crown Court Compendium Part I: Jury and Trial Management and Summing*. Up July 2020, kapitola 20, s. 10 a 20.

[21] Bližšie McKEEVER, N. Can a Woman Rape a Man and Why Does It Matter? In. *Criminal Law and Philosophy*. vol.13, č. 4/2019, s. 601.

[22] Porovnaj DOWDS, E. Towards a Contextual Definition of Rape: Consent, Coercion and Constructive Force. In. *Modern Law Review*. vol. 83, č. 1/2020, s. 45.

[23] Strafgesetzbuch (StGB) z 15. 5.1871.

[24] Fünfzigstes Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches – Verbesserung des Schutzes der sexuellen elbstbestimmung (50. StrÄndG) G. v. 04.11.2016 BGBl. I S. 2460.

[25] Porovnaj Lewenhagen, L., Holmberg. S. *Reported and cleared rapes in Europe Difficulties of international comparisons*. Report 2020:13. Stockholm: Swedish National Council for Crime Prevention, 2020, s. 26.

[26] Lag om ändring i brottsbalken. Lag (2018:618).

[27] Porovnaj Edwards, K. *How Sweden's new consent law led to a 75% rise in rape convictions*. [online], 16 June 2020 [cit. 24. 1. 2022] dostupné na internete <<https://www.thelocal.se/20200616/how-swedens-new-consent-law-led-to-a-75-rise-in-rape-convictions>>.

[28] Brottsbalk (1962:700).

[29] Podľa *The new consent law in practice. An updated review of the changes in 2018 to the legal rules concerning rape*. Brå report 2020:6. Stockholm: Swedish National Council for Crime Prevention, 2020, s. 4 a nasl.

[30] V rozsudku M. C. v. Bulgaria (no. 39272/98, 4 December 2003, bod 116) Európsky súd pre ľudské práva vyslovil, že pozitívny záväzok zmluvných štátov v zmysle článkov 3 a 8 Dohovoru znamená povinnosť sankcionovať a účinne trestne stíhať akýkoľvek nekonsenzuálny sexuálny čin a to aj v prípade neexistencie fyzického odporu obeť.

[31] Čl. 336 Trestného zákonníka (zákon 4619/2019) – Ποινικός Κώδικας (Νόμος 4619/2019).

[32] 'Historic victory for women': Greece introduces new definition of rape after initial proposal sparked backlash. [online] 06 June 2019 18:11 [cit. 25.10.2021]. Dostupné z: <<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/greece-rape-definition-consent-legal-change-amnesty-international-a8947221.html>>.

[33] LOV nr 2208 af 29/12/2020, Lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). [Zákon č. 2208 z 29. 12. 2020, zákon ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon (ustanovenie o znásilnení založené na súhlase)].

[34] 2055. Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1H), strana 5970.

[35] Proposición de Ley de Protección Integral de la Libertad Sexual y para la erradicación de las violencias sexuales. (122/000258), z 11/07/2018.

[36] Anteproyecto de Ley Orgánica de Garantía integral de la libertad sexual.

[37] Bližšie PERAMATO MARTÍN, T. Anteproyecto de Ley Orgánica de Garantía Integral de la libertad sexual. In. *Boletín de Violencia de Género y de Igualdad Número 11/ 2020. Delitos contra la libertad sexual. Anteproyecto de Ley Orgánica*. [online] dostupné na internete <<http://www.juecesdemocracia.es/wp-content/uploads/2020/07/BOLETIN-N-11-VdG-2020.pdf>> [cit. 23. 1. 2022], s. 3-14.

[38] Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dátum zverejnenia 30.11.2021, číslo legislatívneho procesu: LP/2021/744.

[39] Porovnaj ANDERSON, S., A. Conceptualizing Rape as Coerced Sex. In. *Ethics. An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy*. Vol. 127, No. 1/2016, s. 50.

[40] Bližšie VOJČÍK, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2010, komentár k § 35.

[41] Napr. WILLIS M. Introduction to the special issue on sexual consent. In. *Psychology & Sexuality*, Volume 11, Issue 4/2020, s. 266-269, Piemonte, J., L., Gusakova, S. Nichols, M., Conley, T., D. Is consent sexy? Comparing evaluations of written erotica based on verbal sexual consent. In. *Psychology & Sexuality*, Volume 11, Issue 4/2020, s. 270-292, HOLMSTRÖM, H., PLANTIN, L., ELMERSTIG, E. Complexities of sexual consent: young people's reasoning in a Swedish context. In. *Psychology & Sexuality*, Volume 11, Issue 4/2020, s. 342-357.

[42] Sexual Offences Act 2003.

[43] „...a person consents if he agrees by choice, and has the freedom and capacity to make that choice“.

[44] *The Crown Court Compendium Part I: Jury and Trial Management and Summing*. Up July 2020, kapitola 20, s. 10 a 20.

[45] *Brottsbalk* (1962:700).

[46] Sexual Offences Act 2003.

[47] Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

[48] Recorded offences by offence category – police data, [online], dostupné: <<https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/data/database>> [cit. 25. 1. 2022].

[49] *The new consent law in practice. An updated review of the changes in 2018 to the legal rules concerning rape*. Brå report 2020:6. Stockholm: Swedish National Council for Crime Prevention, 2020, s. 4 a nasl.

[50] Ibidem s. 5 a nasl.

[51] Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania . Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

[52] Napr. <https://eforms.com/consent/sexual/> <https://www.snopes.com/fact-check/sweden-consent-sex/>.